

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:
Θουκυδίδης, «Ιστορίαι» 7.87.1-6

Τίτλος:
«Αιχμάλωτοι πολέμου»

Συγγραφή: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

Εφαρμογή: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Αιχμάλωτοι πολέμου

Εφαρμογή σεναρίου

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Δημιουργία σεναρίου

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

12-05-2014 έως 20-05-2014

Σχολική μονάδα

1^ο Γενικό Λύκειο Δράμας

Διδακτική / θεματική ενότητα

Θουκυδίδης, «Ιστορία» 7.87.1-6

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: Wiki και ιστολόγιο

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Βασικές προϋποθέσεις για τους μαθητές είναι η εξοικείωσή τους με τον κειμενογράφο, το λογισμικό παρουσιάσεων ή τη δημιουργία βίντεο με την αναζήτηση στο διαδίκτυο και με το περιβάλλον των ιστολογίων ή του Wiki. Επίσης, θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Από την πλευρά του ο διδάσκων χρειάζεται να αξιοποιήσει τις νέες προσεγγίσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας που θέλουν την ολιστική προσέγγιση των αρχαίων κειμένων και επενδύουν στη λειτουργική χρήση της γλώσσας. Επίσης, οι γνώσεις του για τα σχετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα θα χρειαστούν, για να κατευθύνουν τους μαθητές και να τους διευκολύνουν στα προβλήματα που ίσως αντιμετωπίσουν.

Όσον αφορά τις υποδομές αρκούν τουλάχιστον είτε τέσσερις φορητοί υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο μέσα στη σχολική αίθουσα ή τη βιβλιοθήκη είτε το εργαστήριο της πληροφορικής. Ο βιντεοπροβολέας είναι απαραίτητος, καθώς το σενάριο ξεκινάει με προβολή σύντομου βίντεο στην ολομέλεια της τάξης. Επίσης, θα χρειαστούν και ακουστικά για τις ομάδες που στις δραστηριότητές τους περιλαμβάνεται η παρακολούθηση βίντεο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Σωτήρης Γκαρμπούνης: «Αιχμάλωτοι πολέμου», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι - Θουκυδίδης «Ιστορίαι», Α' Λυκείου.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο προσανατολίζει τους μαθητές να διερευνήσουν τις συνθήκες κράτησης και την τύχη των αιχμαλώτων πολέμου τόσο κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου όσο και σε νεότερες και σύγχρονες ιστορικές περιόδους. Επιδιώκει, επίσης, να διαπιστώσουν την αφηγηματική τεχνική του Θουκυδίδη και να τη συγκρίνουν με σύγχρονες ιστορικές αφηγήσεις της σχολικής ιστορίας. Γλωσσικά προσπαθεί να ανακαλύψουν οι μαθητές τα βασικά γνωρίσματα της γλώσσας του ιστορικού και να δοκιμάσουν νεοελληνικές αποδόσεις που ταιριάζουν στο ύφος και την επιστημονική πρακτική του Θουκυδίδη.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο επιδιώκει να αναπτύξει ένα παιδαγωγικό παράδειγμα κοντά στην *προβληματίζουσα παιδεία* του Φρέιρε που αντιμετωπίζει τη γνώση όχι σαν ιδιοκτησία του δασκάλου, αλλά καθιστά τους μαθητές «κριτικούς συνερευνητές στο διάλογο με το δάσκαλο» (Φρέιρε, 1977: 90). Στην κατεύθυνση αυτή η εξέταση της ενότητας υιοθετεί στοιχεία της νέας μάθησης κατά την οποία υπάρχει πλήρης επίγνωση ότι οι μαθητές οφείλουν να έχουν στραμμένο το βλέμμα τους στον παγκόσμιο χώρο και χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες ως μέσα που επιτρέπουν διαφορετικούς τρόπους εμπλοκής (Kalantzis & Cope, 2009: 33-34). Ωστόσο οι νέες τεχνολογίες δεν υποκαθιστούν τη ζωντανή επικοινωνία «σε μια γενικευμένη υποβάθμιση του αναλογικού προς όφελος του ψηφιακού» (Χριστίδης, 1999:192-193). Με αφορμή το κείμενο του Θουκυδίδη το σενάριο προσπαθεί να αναδείξει την ιστορικότητα της αφήγησης και μέσα από την ενσυναίσθηση να αναβιώσουν οι μαθητές την ιστορική

δράση, τα κίνητρα και τις συνθήκες μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένου χωροχρόνου (Κόκκινος, 2003:143).

Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδίδεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν τον ευτελισμό που υπέστησαν οι Αθηναίοι στις Συρακούσες.
- Να συναισθανθούν τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων.
- Να συγκροτήσουν ολοκληρωμένη εικόνα για τη μεταχείριση και την τύχη των αιχμαλώτων κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου.
- Να συγκρίνουν τη μεταχείριση των αιχμαλώτων στην αρχαιότητα με αυτήν που καταγράφεται στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία.
- Να διαπιστώσουν, όσον αφορά τη μεταχείριση αιχμαλώτων και κρατουμένων, διαφορές στο αξιακό σύστημα της περιόδου της αρχαιότητας σε σχέση με τη νεότερη και σύγχρονη εποχή.
- Να διερευνήσουν αν η ανθρώπινη φύση παραμένει ίδια όπως διατείνεται ο Θουκυδίδης ή αν υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που οδηγούν σε απάνθρωπες συμπεριφορές.
- Να αντιληφθούν τους λόγους που η σύγχρονες κοινωνίες στέκονται καταγγελτικά απέναντι στην απάνθρωπη μεταχείριση των αιχμαλώτων.
- Να γνωρίσουν τις συνθήκες κράτησης στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης και να τις συγκρίνουν με τις συνθήκες που περιγράφει ο Θουκυδίδης.
- Να αντιληφθούν ότι και σήμερα παραβιάζονται διεθνείς συνθήκες που αφορούν τη μεταχείριση αιχμαλώτων και ότι οι εκτελέσεις και οι βασανισμοί αποτελούν κοινό μυστικό.

- Να εκτιμήσουν τη δυνατότητα έρευνας και συνεργασίας που δίνουν οι νέες τεχνολογίες στην προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κειμένου και κόσμου.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν την αναλυτικότητα της νέας ελληνικής.
- Να αντιληφθούν ότι οι συντακτικές και λεξιλογικές επιλογές του ομιλητή σχετίζονται με τις προθέσεις του.
- Να εμπεδώσουν και να εκτιμήσουν την πορεία από τα νέα ελληνικά στα αρχαία ελληνικά.
- Να διακρίνουν βασικά γνωρίσματα της γλώσσας του Θουκυδίδη.
- Να ασκηθούν σε μεταφραστικές δοκιμές διαφορετικού ύφους.
- Να κατανοήσουν ότι η μετάφραση οφείλει να ακολουθεί το ύφος του συγγραφέα.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι τα συνώνυμα της νέας ελληνικής δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται αδιακρίτως σε μια μετάφραση.
- Να αντιληφθούν τον ρόλο που παίζει η επιλογή του λεξιλογίου από τον ιστορικό για να αποδώσει την εικόνα που θέλει.
- Να ασκηθούν σε ανώμαλα παραθετικά του κειμένου.
- Να διαπιστώσουν τον ρόλο των παραθετικών στην αλλαγή του νοήματος του κειμένου.
- Να εντοπίσουν την ελλειπτικότητα απρόσωπων συντάξεων στο Θουκυδίδη.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναπτύξουν πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού συνδεδεμένες με τη σχολική μάθηση.
- Να εξοικειωθούν με την ερευνητική - ανακαλυπτική διαδικασία μάθησης.

- Να ασκηθούν στη σύνταξη πολυτροπικού κειμένου για ειδικό σκοπό.
- Να καλλιεργήσουν την ικανότητα για συγκριτική μελέτη κειμένων και γλωσσικών επιλογών.
- Να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση ως πρακτική για την προσέγγιση του παρελθόντος.
- Να διερευνούν κριτικά τις πηγές στο διαδίκτυο ελέγχοντας την ταυτότητά τους.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο προτείνει τη συγκριτική μελέτη κειμένων με σκοπό να αποκτήσουν οι μαθητές ολοκληρωμένη εικόνα της τύχης των αιχμαλώτων του Πελοποννησιακού πολέμου. Επίσης, προτρέπει σε προβολές αντίστοιχων φαινομένων της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας, ώστε να αναπτύξουν οι μαθητές προβληματισμό και κριτική ματιά απέναντι στο φαινόμενο της αιχμαλωσίας και το αξιακό σύστημα που το συνοδεύει σε κάθε εποχή. Τα ψηφιακά περιβάλλοντα χρησιμοποιούνται ως πόροι μάθησης, αλλά και ως πεδία έρευνας της ταυτότητας των διαφόρων ιστοτόπων με την αυτενέργεια των μαθητών. Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλλει η *ομαδοσυνεργατική μάθηση* που ανατροφοδοτεί την προσπάθειά τους.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία του σεναρίου αποτελεί η ημιτελής διδασκαλία του έργου του Θουκυδίδη. Οι μαθητές εκφράζουν συχνά την απορία τους για την κατάληξη του πολέμου και κυρίως τον τρόπο που ο Θουκυδίδης πραγματεύεται το τέλος της περιπέτειας των Αθηναίων. Επειδή η ύλη όπως καθορίζεται κεντρικά αφήνει συνήθως έξω από τη διδασκαλία το συγκεκριμένο χωρίο, οι μαθητές αισθάνονται μετέωροι. Τέλος, το χωρίο αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία να γνωρίσουν και να προσεγγίσουν κριτικά

ανάλογα φαινόμενα της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας τόσο της ελληνικής όσο και της παγκόσμιας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο ακολουθεί τις οδηγίες για τη [διδασκαλία και αξιολόγηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας](#) όπως εμφανίζονται στο ψηφιακό σχολείο χωρίς τον αιφνίδιο [περιορισμό της ύλης](#) λόγω εφαρμογής της επιμέρους πανελλήνιας εξέτασης με βάση την τράπεζα θεμάτων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται ως μαθησιακός πόρος με σκοπό τη διερεύνηση και τη σύγκριση. Επίσης, αποτελούν πεδίο κριτικής προσέγγισης της ταυτότητας ιστοτόπων που αναζητούν οι ίδιοι οι μαθητές. Μέσα από τη δημιουργία βίντεο ή παρουσίασης το σενάριο στοχεύει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της έκφρασης στάσεων των μαθητών. Ταυτόχρονα το Wiki ή το ιστολόγιο λειτουργεί ως καμβάς δράσης αλλά και δημοσιοποίησης της δουλειάς των παιδιών που αναπτύσσει τη συνεργασία και την αλληλοτροφοδότηση.

Κείμενα,

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου:

[Εισαγωγή](#)

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 7.87.1-6](#)

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 7.86.1–7.87.6](#)

Ιστορία ΣΤ΄ Δημοτικού:

[Κεφάλαιο 9: Μία δεκαετία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία \(1941 -1949\)](#)

Ρητορικά Κείμενα (Β Γενικού Λυκείου - Θεωρητικής Κατεύθυνσης):

[Ισοκράτης «Περί Ειρήνης» Ιστορικό πλαίσιο.](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 7.86.1–7.87.6](#). Μτφρ. Ε.Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960. Θουκυδίδου Ιστορία. Ι–ΙΙ. 2η έκδ. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας. (1η έκδ. Οξφόρδη: Oxford University Press).[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 4.41.1](#). Στο *Thucydides. Historiae* in two volumes. Oxford, Oxford University Press. 1942.[Perseus Digital Library].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 5.18.7](#). Στο *Thucydides. Historiae* in two volumes. Oxford, Oxford University Press. 1942.[Perseus Digital Library].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 5.90-91 και 116](#). Στο *Θουκυδίδης, π.460-π.397 π.Χ. Ιστορία / Θουκυδίδου μετάφραση Ελευθερίου Βενιζέλου*. [Βικιπαίδεια]

[Ξενοφώντος «Ελληνικά» 1.2.14](#). Στο *Xenophontis opera omnia*, vol. 1. Oxford, Clarendon Press. 1900 (repr. 1968. [Perseus Digital Library].).

[Ισοκράτης «Περί Ειρήνης» 84-86](#). Μτφρ. Μ.Γ. Ξανθού. 2001. Ισοκράτης. Περί Ειρήνης, Κατά των Σοφιστών, Επιστολή προς Φίλιππον (ΙΙΙ), Επιστολή προς Αλέξανδρον (V). Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος. [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Ρεπούση Μ.-Ανδρεάδου Χ.-Πουταχίδης Α.- Τσίβας Α. Ιστορία στ' δημοτικού
Στανεότερα και σύγχρονα χρόνια

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Hitler's G.I. Death Camp Στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκα](#)
3'29''[πηγή:National Geographic Channel].

[Στρατόπεδο Μαουτχάουζεν](#). [πηγή:YouTube].

Ιστοσελίδες

[Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

[Prezi](#) [Λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων Web.2]

[Wordle](#) [Διακτυακός τόπος δημιουργίας «σύννεφων λέξεων»].

[Lexigram](#) [Ηλεκτρονικό Λεξικό]

[Συνώνυμα](#) [Ηλεκτρονικό Λεξικό Συνωνύμων]

Διδακτική πορεία / στάδια /φάσεις

Φροντίζουμε οι μαθητές να χωριστούν σε τέσσερις ομάδες με κριτήριο που θα επιλέξουν οι ίδιοι. Ο χωρισμός μπορεί να γίνει σε προηγούμενη φάση αφού ενημερωθούν οι μαθητές. Το σενάριο μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις φάσεις. Και οι τέσσερις εξελίσσονται στο εργαστήριο ή στην τάξη, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενοούνται τουλάχιστον τέσσερις φορητοί υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο.

A' Φάση

Η πρώτη φάση αποτελεί την αφόρμηση του σεναρίου και η διάρκειά της περιορίζεται περίπου στα 15 λεπτά. Η τάξη σε ολομέλεια παρακολουθεί από βιντεοπροβολέα ένα μικρό βιντεάκι 5.30' λεπτών που έχει θέμα το ναζιστικό στρατόπεδο του Μάουτχάουζεν. Μετά την προβολή ακολουθεί σύντομη συζήτηση δέκα λεπτών με σκοπό να σχολιαστούν οι εικόνες των συνθηκών διαβίωσης και θανάτου που καταγράφονται στο βίντεο αυτό.

B' Φάση

Με γέφυρα, λοιπόν, τις εικόνες και τις διαπιστώσεις των παιδιών γύρω από τις συνθήκες κράτησης στα ναζιστικά στρατόπεδα θανάτου, περνάμε στη δεύτερη φάση που σχετίζεται με το πρώτο Φύλλο Εργασίας (για [1^η και 3^η](#) για [2^η και 4^η](#)) των ομάδων που αφορά δραστηριότητες μεταφραστικών δοκιμών και το [δεύτερο Φύλλο](#) όπου εξετάζονται γλωσσικές ιδιαιτερότητες του Θουκυδίδη και είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο Φύλλο περιλαμβάνονται δύο δραστηριότητες κοινές για όλες τις ομάδες και άλλες που διαφοροποιούνται ανά δύο ομάδες. Όλοι οι μαθητές καλούνται να διαβάσουν μόνοι τους ή ανά ομάδες το κείμενο της ενότητας και με τη βοήθεια των ερμηνευτικών σχολίων και του λεξιλογίου να γράψουν με δικά

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

τους λόγια μια σύντομη περίληψη από όσα κατάλαβαν. Κατόπιν, καλούνται να απαντήσουν σε σύντομες και συγκεκριμένες ερωτήσεις κατανόησης με τη δέσμευση να εντοπίσουν με σχετική ακρίβεια τις απαντήσεις μέσα στον αρχαιοελληνικό λόγο του κειμένου. Ακολουθούν δραστηριότητες που ανά δύο ομάδες διαφέρουν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα η 1^η και 3^η ομάδα καλούνται στη μία δραστηριότητα να αντιστοιχίσουν στο κείμενο επιλεγμένα μεταφρασμένα αποσπάσματα (δηλαδή από τα νέα στα αρχαία ελληνικά) και στην άλλη να συγκρίνουν μεταξύ τους δύο διατυπώσεις του ίδιου χωρίου. Για την ακρίβεια η δεύτερη διατύπωση είναι κατασκευασμένη και αντικαθιστά την τριτοπρόσωπη αφήγηση του Θουκυδίδη με μια αφήγηση πιο προσωπική. Οι μαθητές καλούνται να μεταφράσουν και τις δύο και να διαπιστώσουν τη διαφορά, καθώς και λόγους που κατά τη γνώμη τους ο Θουκυδίδης αποφεύγει τη δεύτερη εκδοχή. Η 2^η και 4^η ομάδα καλούνται να αντιστοιχίσουν σε όποια μετάφραση της Πύλης θέλουν συγκεκριμένα αποσπάσματα του πρωτότυπου κειμένου (από τ' αρχαία στα νέα). Στη συνέχεια, δοκιμάζουν να διαφοροποιήσουν τις μεταφράσεις που βρήκαν, χρησιμοποιώντας συνώνυμα ή άλλες συντάξεις, με στόχο να εκφράσουν με μεγαλύτερη ένταση και μεροληψία όσα αφηγείται ο Θουκυδίδης. Η δεύτερη φάση κλείνει με το δεύτερο Φύλλο Εργασίας που είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Οι δραστηριότητές του κινούνται στο πεδίο της γλώσσας και του λεξιλογίου του Θουκυδίδη και του συγκεκριμένου κειμένου. Οι μαθητές διερευνούν με τη βοήθεια της Εισαγωγής ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας του ιστορικού όπως αυτά εμφανίζονται στην ενότητα, δοκιμάζουν μέσα από συννεφόμενα να αναδείξουν το αρχαιοελληνικό λεξιλόγιο που αποκαλύπτει τις άθλιες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων και στη συνέχεια να αποδώσουν τις λέξεις αυτές στα νέα ελληνικά με σκοπό να δώσουν δύο συννεφόμενα που να διαφοροποιούνται στην ένταση και τη φόρτιση της απόδοσης. Τέλος, περιλαμβάνονται και δραστηριότητες που σχετίζονται όσον αφορά τη γραμματική με τα παραθετικά επιθέτων και τη λειτουργία τους στο κείμενο και όσον αφορά το συντακτικό με δομές αιτιολόγησης που χρησιμοποιεί στο

απόσπασμα ο Θουκυδίδης καθώς και την ελλειπτικότητα της απρόσωπης σύνταξης. Η φάση αυτή υπολογίζεται ότι διαρκεί 2 διδακτικές ώρες περίπου

Γ' Φάση

Κατά την τρίτη φάση του σεναρίου οι μαθητές καλούνται να γνωρίσουν τον κόσμο των αιχμαλώτων στη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου (τρίτο Φύλλο Εργασίας), αλλά και τη μεταχείρισή τους στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία (4^ο Φύλλο Εργασίας). Χρησιμοποιούν ως πηγές κείμενα του Θουκυδίδα, του Ξενοφώντα και του Ισοκράτη με σκοπό να αντιληφθούν και να περιγράψουν τόσο τις συνθήκες κράτησης και μεταχείρισης των αιχμαλώτων του Πελοποννησιακού πολέμου όσο και να συνειδητοποιήσουν την κλίμακα της ήττας των Αθηναίων στη Σικελία. Πιο συγκεκριμένα στο [τρίτο Φύλλο για την 1^η και 2^η ομάδα](#) οι μαθητές διερευνούν μέσα από κείμενα του Θουκυδίδα και του Ξενοφώντα την τύχη που είχαν οι αιχμάλωτοι της Σφακτηρίας, οι αιχμάλωτοι που κρατούνταν από τους Αθηναίους, όταν υπογράφηκε η Νικίειος Ειρήνη, οι Αθηναίοι αιχμάλωτοι στους Αιγός Ποταμούς και οι Συρακούσιοι στην Αθήνα. Σκοπός της έρευνας είναι να δημιουργήσουν σε πρώτο επίπεδο ένα σύντομο κείμενο στο οποίο θα περιγράφουν την τύχη που ήταν δυνατό να έχουν οι αιχμάλωτοι του πελοποννησιακού πολέμου. Στη συνέχεια, καλούνται να οπτικοποιήσουν την τύχη των αιχμαλώτων μέσα από εικόνες που συνειρμικά φέρνουν στο μυαλό όσα διαπίστωσαν. Την παρουσίαση μπορούν να τη συνοδέψουν είτε με ζωντανή είτε με ηχογραφημένη ανάγνωση των αποσπασμάτων που μελέτησαν ή του κειμένου που δημιούργησαν. Στο [τρίτο Φύλλο Εργασίας η 3^η και 4^η ομάδα](#) καλείται να συγκρίνει τη συμπεριφορά των Αθηναίων στο γνωστό περιστατικό με τους Μήλιους με την ήττα στη Σικελία, καθώς και την αποτίμηση της ήττας από τον Ισοκράτη 50 χρόνια περίπου αργότερα. Συγκεκριμένα, διαβάζουν απόσπασμα από το γνωστό διάλογο Αθηναίων και Μηλίων προκειμένου να χαρακτηρίσουν τη στάση των Αθηναίων και την αντίληψη που είχαν για τη δύναμή τους πριν από τη Σικελική Εκστρατεία, να συμπεράνουν τον τρόπο με τον οποίο βίωσαν την ήττα, να

διερευνήσουν την αντικειμενικότητα ή τη μεροληψία της αφήγησης του Θουκυδίδη με βάση τα δύο περιστατικά και να αποφασίσουν ποιο από τα δύο συλλογικά υποκείμενα (Μήλιοι και Αθηναίοι) είναι πιο κοντά στα γνωρίσματα ενός τραγικού προσώπου. Τέλος, δίνεται ένα απόσπασμα από τον λόγο «Περί Ειρήνης» του Ισοκράτη με σκοπό να συγκρίνουν την αποτίμηση της Σικελικής Εκστρατείας από τον ρήτορα με την αντίστοιχη του Θουκυδίδη.

Στην ίδια φάση ανήκει και το τέταρτο και τελευταίο Φύλλο Εργασίας το οποίο περιλαμβάνει μία κοινή δραστηριότητα για όλες τις ομάδες και μία που διαφοροποιείται από ομάδα σε ομάδα (4^ο Φύλλο Εργασίας: [1^η ομάδα](#), [2^η ομάδα](#), [3^η ομάδα](#), [4^η ομάδα](#)). Η κοινή δραστηριότητα βασίζεται στη διαπίστωση του ιστορικού ότι γεγονότα όπως αυτά που περιγράφει επαναλαμβάνονται εξαιτίας της ανθρώπινης φύσης. Οι μαθητές καλούνται να επιβεβαιώσουν ή να απορρίψουν τη θέση του ιστορικού τεκμηριώνοντας την απόφασή τους με ιστορικά παραδείγματα που γνωρίζουν. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες διαφέρουν από ομάδα σε ομάδα και εστιάζουν τόσο στην αφηγηματολογία και την επιστημονική προσέγγιση της ιστορίας όσο και σε γεγονότα της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας ανάλογα με αυτά που περιγράφει ο Θουκυδίδης στην ενότητα που μας απασχολεί. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ομάδα συγκρίνει τρεις αφηγηματικές δομές: του Θουκυδίδη όπως παρουσιάζεται στην ενότητα, του βιβλίου που διδάσκεται στην έκτη δημοτικού των Κολιόπουλου και άλλων και του βιβλίου που διδάχτηκε για ένα μικρό χρονικό διάστημα επίσης στην έκτη δημοτικού της Ρεπούση και άλλων. Οι ενότητες που επιλέγονται από τα δύο τελευταία βιβλία αφορούν την κατοχή - εθνική αντίσταση - εμφύλιο πόλεμο. Οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν την έκταση των αφηγήσεων καθώς και τον ρόλο και τη χρήση των πηγών ως μέσων δόμησης της αφήγησης, της διδασκαλίας και επιστημονικής πρακτικής. Η δεύτερη ομάδα καλείται να παίξει τον ρόλο ενός πολεμικού ανταποκριτή στη Σικελία ο οποίος πρέπει να οργανώσει ένα ρεπορτάζ με όσα μαθαίνει ότι συμβαίνουν στα ορυχεία της Σικελίας και να το

μεταδώσει ζωντανά σε δελτίο ειδήσεων. Το ρεπορτάζ μπορεί να συνοδεύεται από εικόνες ή και βίντεο που συνειρμικά φέρνουν στο μυαλό τις άθλιες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων. Η τρίτη ομάδα συγκεντρώνει πληροφορίες γύρω από όσα συνέβησαν στις φυλακές Αμπού Γκράμπ στο Ιράκ και σχετίζονται άμεσα με τη μεταχείριση κρατουμένων και αιχμαλώτων πολέμου. Οι μαθητές αφήνονται ελεύθεροι να αντλήσουν τις πληροφορίες τους με μόνο περιορισμό να αξιολογήσουν την αξιοπιστία των ιστοτόπων που επισκέπτονται και να τους καταγράψουν ως δικτυογραφία. Στόχος τους είναι να δημιουργήσουν μία παρουσίαση στην τάξη με φωτογραφικό υλικό και μαρτυρίες, ώστε να γίνει κατανοητό το γεγονός από τους συμμαθητές τους. Επίσης, αναζητούν τους λόγους για τους οποίους σήμερα ξεσηκώνεται η κοινή γνώμη απέναντι σε τέτοιες συμπεριφορές και καλούνται να αναρωτηθούν αν κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί και στην Αθήνα μετά τις αποκαλύψεις του Θουκυδίδη για τη μεταχείριση των αιχμαλώτων στη Σικελία. Η τέταρτη ομάδα παρακολουθεί επτάλεπτο απόσπασμα από ντοκιμαντέρ του National Geographic που αφορά μαρτυρίες αιχμαλώτων πολέμου στο ναζιστικό στρατόπερο Μπέργκα. Συγκρίνουν τις συνθήκες κράτησης με αυτές που περιγράφει ο Θουκυδίδης και αναλαμβάνουν τον ρόλο ενός από τους διασωθέντες που εκθέτουν στον ιστορικό όσα έζησαν στα λατομεία της Σικελίας κατ' αναλογία με τις μαρτυρίες του ντοκιμαντέρ. Η τρίτη φάση του σεναρίου προβλέπεται να διαρκέσει 2-3 διδακτικές ώρες.

4^η Φάση

Στην τέταρτη φάση οι μαθητές παρουσιάζουν τις δουλειές τους στην τάξη και αναστοχάζονται γύρω από τις δραστηριότητές τους. Για τη φάση αυτή προβλέπονται 1-2 διδακτικές ώρες.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^η και 3^η ομάδα/1^ο Φύλλο Εργασίας

1. Διαβάστε το κείμενο μόνοι σας και με τη βοήθεια των πληροφοριών (λεξιλόγιο και ερμηνευτικές) που σας δίνει το σχολικό βιβλίο (ή εναλλακτικά το [Ψηφιακό Σχολείο](#)) γράψτε με δικά σας λόγια όσα καταλάβατε σε ένα κειμενάκι σύντομο 50-60 λέξεων.
2. Προσπαθήστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις μέσα από το κείμενο και όχι νεοελληνικό λόγο:
 - Σε ποιο μέρος συγκέντρωσαν οι Συρακούσιοι τους αιχμαλώτους; (έν λιθοτομίαις)
 - Τι σχήμα είχε; (κοίλω χωρίω)
 - Τι τους προκαλούσε δυσφορία στη διάρκεια της μέρας; (οί ήλιοι)
 - Γιατί; (διὰ τὸ ἀστέγαστον)
 - Πώς ήταν οι νύχτες τους; (μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ)
 - Τι τους προκαλούσαν οι μεταβολές αυτές; (ἐνεωτέριζον ἐς ἀσθένειαν)
 - Γιατί έκαναν τα πάντα στο ίδιο μέρος; (διὰ στενοχωρίαν)
 - Ποιους άλλους είχαν μαζί τους τριγύρω; (τῶν νεκρῶν... ξυνεννημένων)
 - Από τι πέθαιναν; (ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν)
 - Τι ατμόσφαιρα επικρατούσε εξαιτίας των νεκρῶν σωμάτων; (ὄσμαι οὐκ ἀνεκταὶ)
 - Από τι άλλο υπέφεραν; (λιμῶ καὶ δίψῃ)
 - Πόσο καιρό έμειναν εκεί; (ἐβδομήκοντά τινες ἡμέρας)

- Ποιους ΔΕΝ πούλησαν για δούλους οι Συρακούσιοι; (πλην Αθηναίων και εἴ τινες τῶν Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν)
 - Πιάστηκαν ὅλοι ἢ ἓνα μέρος τῶν Αθηναίων; (οἱ ξύμπαντες)
 - Πόσοι ἦταν; (οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων)
 - Από ποια φράση φαίνεται ὅτι δεν εἶναι σίγουρος ὁ Θ. για τὸν ἀριθμὸ; (ἀκριβεία χαλεπὸν ἐξειπεῖν)
 - Πόσο μεγάλη θεωρεῖ τὴ συμφορὰ σε σχέση με ὅσες εἶχαν προηγηθεῖ στὸν πόλεμο αὐτό; (ἔργον τοῦτο...μέγιστον γενέσθαι)
 - Πὼς γνωρίζει τὶς ἄλλες συμφορές τοῦ πολέμου; (ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν)
 - Πὼς χαρακτηρίζει για τοὺς νικητὲς αὐτὸ τὸ γεγονὸς και πὼς για τοὺς ηττημένους; (τοῖς κρατήσασι λαμπρότατον...τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον)
 - Οἱ Αθηναῖοι νικήθηκαν ἐν μέρει ἢ ολοκληρωτικὰ στη Σικελία; (κατὰ πάντα πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ...)
 - Τὶ ἀπέγιναν οἱ αἰχμάλωτοι Αθηναῖοι; (ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἴκου ἀπενόστησαν)
3. Διαβάστε τὶς μεταφράσεις ἀπὸ τὴν [Πύλη για τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα](#) καὶ αντιστοιχίστε τὸ κατάλληλο χωρίο στα ἀποσπάσματα που ἀκολουθοῦν.
4. Στη συνέχεια, δοκιμάστε να παρέμβετε καὶ να ἀλλάξετε τὴ διατύπωση τῆς μετάφρασης με μια δική σας ἀπόδοση. Σκοπὸς σας εἶναι να προκύψουν μεταφράσεις που να δείχνουν με μεγαλύτερη ἐνταση ὅσα ἀφηγείται ὁ ιστορικός. Μπορεῖτε να βρεῖτε συνώνυμα (διευκολυνθεῖτε ἀπὸ τὸ [Lexigram](#) ἢ ἀπὸ τὸ [Λεξικό τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς](#) ἢ ἀπὸ τὸ [Sinonima.blogspot](#)). ἢ να ἀλλάξετε καὶ τὴ σύνταξη ὅπου κρίνετε ὅτι θα ἐξυπηρετήσῃ τὸ σκοπὸ σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

5. Αναρτήστε τις αποδόσεις στο ιστολόγιο ή στην ομάδα στο Facebook και σχολιάστε τις εκδοχές των άλλων ομάδων.

- ο Τὸν δ' ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς τοὺς πρώτους χρόνους μετεχειρίσαν.
- ο πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ
- ο καὶ λιμῷ ἄμα καὶ δίψῃ ἐπιέζοντο
- ο ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅτι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς·
- ο καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον·
- ο κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες πανωλεθρία δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅτι οὐκ ἀπώλετο,

2^η και 4^η ομάδα/1^ο Φύλλο Εργασίας

1. Διαβάστε το κείμενο μόνοι σας και με τη βοήθεια των πληροφοριών (λεξιλόγιο και ερμηνευτικές) που σας δίνει το σχολικό βιβλίο (ή εναλλακτικά το [Ψηφιακό Σχολείο](#)) γράψτε με δικά σας λόγια όσα καταλάβατε σε ένα κειμενάκι σύντομο 50-60 λέξεων.
2. Προσπαθήστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις μέσα από το κείμενο και όχι νεοελληνικό λόγο:
 - Σε ποιο μέρος συγκέντρωσαν οι Συρακούσιοι τους αιχμαλώτους; (έν λιθοτομίαις)
 - Τι σχήμα είχε; (κοίλῳ χωρίῳ)
 - Τι τους προκαλούσε δυσφορία στη διάρκεια της μέρας; (οἱ ἥλιοι)
 - Γιατί; (διὰ τὸ ἀστέγαστον)
 - Πώς ήταν οι νύχτες τους; (μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ)
 - Τι τους προκαλούσαν οι μεταβολές αυτές; (ἐνεωτέριζον ἐς ἀσθένειαν)
 - Γιατί έκαναν τα πάντα στο ίδιο μέρος; (διὰ στενοχωρίαν)
 - Ποιους άλλους είχαν μαζί τους τριγύρω; (τῶν νεκρῶν... ξυνεννημένων)
 - Από τι πέθαιναν; (ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ διὰ τὴν μεταβολήν)
 - Τι ατμόσφαιρα επικρατούσε εξαιτίας των νεκρῶν σωμάτων; (ὁσμαι οὐκ ἀνεκταὶ)
 - Από τι άλλo υπέφεραν; (λιμῶ καὶ δίψῃ)
 - Πόσο καιρό έμειναν εκεί; (ἐβδομήκοντά τινας ἡμέρας)
 - Ποιους ΔΕΝ πούλησαν για δούλους οι Συρακούσιοι; (πλὴν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινες τῶν Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν)
 - Πιάστηκαν όλοι ή ένα μέρος των Αθηναίων; (οἱ ξύμπαντες)

- ο Πόσοι ήταν; (οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων)
 - ο Από ποια φράση φαίνεται ότι δεν είναι σίγουρος ο Θ. για τον αριθμό; (ἀκριβεία χαλεπὸν ἐξειπεῖν)
 - ο Πόσο μεγάλη θεωρεί τη συμφορά σε σχέση με όσες είχαν προηγηθεί στον πόλεμο αυτό; (ἔργον τοῦτο...μέγιστον γενέσθαι)
 - ο Πώς γνωρίζει τις άλλες συμφορές του πολέμου; (ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν)
 - ο Πώς χαρακτηρίζει για τους νικητές αυτό το γεγονός και πώς για τους ηττημένους; (τοῖς κρατήσασσι λαμπρότατον...τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον)
 - ο Οι Αθηναῖοι νικήθηκαν εν μέρει ή ολοκληρωτικά στη Σικελία; (κατὰ πάντα πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ...)
 - ο Τι απέγιναν οι αιχμάλωτοι Αθηναῖοι; (ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἶκον ἀπενόστησαν)
3. Εντοπίστε στο κείμενο τα παρακάτω μεταφρασμένα αποσπάσματα:
- ο Και περίπου εβδομήντα μέρες ἔζησαν ἔτσι ὅλοι μαζί.
 - ο Πιάστηκαν αιχμάλωτοι ὅλοι ανεξαιρέτως, με ακρίβεια βέβαια είναι δύσκολο να πει κανείς, ὅμως ὄχι λιγότεροι ἀπὸ ἑπτὰ χιλιάδες.
 - ο Και η συμφορά αὐτή ἦταν η μεγαλύτερη ἀπ' ὅσες συνέβησαν κατὰ τη διάρκεια αὐτοῦ τοῦ πολέμου.
 - ο Γιατί αὐτοὶ ἀφοῦ νικήθηκαν ολοκληρωτικά και κατὰ κράτος σε ὅλα τα σημεία υπέστησαν ὄχι μικρὴ συμφορά ἀλλὰ ὅπως λέγεται πανωλεθρία.
4. Ακολουθούν δύο χωρία στα αρχαία ελληνικά. Το πρώτο προέρχεται ἀπὸ το κείμενο και το δεύτερο αποτελεί παραλλαγή του. Αποδώστε στα ελληνικά και τα δύο αποσπάσματα και εξηγήστε γιατί ο Θουκυδίδης ἐπιλέγει την πρώτη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

εκδοχή και αποκλείει τη δεύτερη; Τι θα σήμαινε για την αξία του έργου του η δεύτερη επιλογή;

- ο Ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο [Ἑλληνικὸν] τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὦν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον·
- ο Ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο [Ἑλληνικὸν] τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὦν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε Συρακοσίοις λαμπρότατον καὶ ἡμῖν δυστυχέστατον·

2^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1. Συμβουλευτείτε την εισαγωγή του βιβλίου σας (και στο [Ψηφιακό Σχολείο](#)) και εντοπίστε στο κείμενο χαρακτηριστικά της γλώσσας του Θουκυδίδη όσον αφορά τη μορφολογία των λέξεων.
2. Επίσης βρείτε στο κείμενο σημεία στα οποία ο ιστορικός αιτιολογεί γεγονότα που αφηγείται. Ποια συντακτική μορφή έχει ο προσδιορισμός της αιτίας μέσα στο κείμενο; Θα σας βοηθήσει εκτός από τη μετάφραση και ο [Συσχετικός Πίνακας στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
3. Ποια άλλα γνωρίσματα της γραφής του Θουκυδίδη μπορείτε να εντοπίσετε στο κείμενο με βάση όσα αναφέρει η εισαγωγή; Δώστε παραδείγματα συγκεκριμένα.
4. Εντοπίστε στο κείμενο λέξεις που δείχνουν τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των αιχμαλώτων. Παρουσιάστε τες σε ένα συννεφόμελο στο [Wordle](#) και αναρτήστε το αποτέλεσμα ως φωτογραφία στο ιστολόγιο ή στην ομάδα του Facebook.
5. Δοκιμάστε να φτιάξετε άλλα δύο συννεφόμελα με τη μετάφραση αυτών των λέξεων. Στο ένα φροντίστε να χρησιμοποιήσετε λέξεις πιο φορτισμένες και εμφατικές και στο άλλο πιο ουδέτερες. Ποιες αποδόσεις θεωρείτε ότι βρίσκονται πιο κοντά στο πνεύμα γραφής του Θουκυδίδη;
6. Αντικαταστήστε την έκφραση *οὐκ ἐλάσσους* του κειμένου με τον συγκριτικό βαθμό του επιθέτου «πολύς». Θα σας διευκολύνει η αναζήτηση στο [Lexigram](#). Ποια διαφορά βρίσκετε στο νόημα;
7. ...και ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἴκου ἀπενόστησαν: αντικαταστήστε τα επίθετα με τον υπερθετικό τους βαθμό. Θα σας διευκολύνει η αναζήτηση στο [Lexigram](#). Αποδώστε στα ελληνικά και τις δύο εκδοχές. Τι παρατηρείτε όσον αφορά το νόημα;

...ἀκριβεία μὲν χαλεπὸν ἐξιπεῖν: να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης και να συμπληρώσετε τους όρους που λείπουν. Μπορείτε να ανατρέξετε [στις Αρχές Σύνταξης της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) ή [στο σχολικό συντακτικό](#).

1^η και 2^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

1. Η τύχη των αιχμαλώτων: διαβάστε με βάση τις παραπομπές που σας δίνονται τα σχετικά χωρία τόσο από το έργο του Θουκυδίδη όσο και του Ξενοφώντα και περιγράψτε με λίγα λόγια σε ένα κείμενο που θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο του μαθήματος ποια ήταν η τύχη των αιχμαλώτων κατά τον πελοποννησιακό πόλεμο.
2. Βρείτε εικόνες που μπορεί συνειρμικά να σχετίζονται με τα περιστατικά και τις συμπεριφορές που περιγράφουν. Στη συνέχεια, ηχογραφήστε τα αρχαιοελληνικά αποσπάσματα ή ως σύντομη αφήγηση την απάντησή σας και δημιουργήστε μία παρουσίαση με εικόνα και ήχο και ανεβάστε την στο ιστολόγιο του μαθήματος ή παρουσιάστε την στην τάξη.
 - ο [Οι αιχμάλωτοι της Σφακτηρίας 4.41.1](#) (νεοελληνική μετάφραση στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).
 - ο [Οι αιχμάλωτοι μετά την Πεντηκονταετή ειρήνη \(ειρήνη του Νικία\)](#). Στο χωρίο αυτό εκτός από τη φυλακή αναφέρεται ότι οι αιχμάλωτοι κρατούνταν και «ἄλλοθι που...». Πού φαντάζεστε ότι θα μπορούσαν να κρατούν αιχμαλώτους; Σκεφτείτε ότι οι Αθηναίοι στη φάση αυτή ήταν κυρίαρχοι στο Αιγαίο.
 - ο [Οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι στους Αιγός Ποταμούς](#) (νεοελληνική μετάφραση στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).
 - ο [Συρακούσιοι αιχμάλωτοι στην Αθήνα](#)

3^η και 4^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

Πριν από την εκστρατεία στη Σικελία οι Αθηναίοι απείλησαν και τελικά υπέταξαν τους Μήλιους σε ένα περιστατικό που έμελλε να είναι από τα πιο γνωστά της αφήγησης του Θουκυδίδη. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο διάλογος μεταξύ των απεσταλμένων Αθηναίων και των Μηλίων.

1. Διαβάστε το [απόσπασμα 90-91](#) του διαλόγου καθώς και την τελική έκβαση της σύγκρουσης (116) και προσπαθήστε:
2. Να χαρακτηρίσετε τη στάση των Αθηναίων και την αντίληψη που είχαν για τη δύναμή τους πριν τη Σικελική Εκστρατεία.
3. Κατόπιν, συγκρίνετε την αίσθηση υπεροχής τους με τη θέση στην οποία βρέθηκαν στο τέλος του σικελικού πολέμου. Πώς φαντάζεστε ότι βίωσαν την ήττα και την τελική κατάληξη των στρατευμάτων τους;
4. Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης ως ιστορικός μεροληπτεί με βάση αυτά τα δύο περιστατικά ή προσπαθεί αποστασιοποιημένος να αποδώσει την πραγματικότητα; Προσπαθήστε να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Μεταξύ των Μηλίων και των Αθηναίων ποιους θα επιλέγατε ως πρωταγωνιστικά πρόσωπα μιας τραγωδίας και γιατί;
6. Περίπου 50 χρόνια αργότερα ο ρήτορας Ισοκράτης στον λόγο του «Περί Ειρήνης» αποτιμά τη Σικελική Εκστρατεία του 415 π.Χ. Διαβάστε το απόσπασμα [στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) (84-86) και συγκρίνετέ το με την τελική αποτίμηση της εκστρατείας από το Θουκυδίδη. Χρήσιμες πληροφορίες για τον ρητορικό λόγο του Ισοκράτη μπορείτε να βρείτε [στο Ψηφιακό Σχολείο](#).
 - ο Κατά πόσο επιβεβαιώνεται η εκτίμηση του ιστορικού;
 - ο Ποια βασική διαφορά βλέπετε στις δύο αποτιμήσεις;
 - ο Ποια θεωρείτε πιο ψύχραιμη και πού αποδίδετε τη διαφορά στο ύφος και την έκταση;

1^η ομάδα/4^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

1. Ας υποθέσουμε ότι το κείμενο του Θουκυδίδη ήταν αυτό με το οποίο τα παιδιά στην Αθήνα μάθαιναν την πρόσφατη ιστορία τους. Συγκρίνετε την αφήγησή του με άλλες δύο αφηγήσεις που αφορούν τη νεότερη δική μας ιστορία και περιέχονται σε σχολικά βιβλία που έχουν διδαχτεί στο δημοτικό.
2. Τι παρατηρείτε σχετικά με την έκταση της αφήγησης; Πού αποδίδετε τη διαφορά; Ποια από τις τρεις ιστορίες βασίζεται λιγότερο στην αφήγηση και περισσότερο στην εμπλοκή του αναγνώστη/ μαθητή να βγάλει συμπεράσματα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
3. Ποιος είναι ο ρόλος της παράθεσης των πηγών στα δύο νεότερα βιβλία; Ποια είναι η διαφορά που εντοπίζετε ανάμεσά τους όσον αφορά τη χρήση των πηγών;
4. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι πηγές του Θουκυδίδη για τη δική του αφήγηση; Γιατί κατά τη γνώμη σας δεν τις παραθέτει; Τι είναι αυτό που οδήγησε κάποιους να θεωρήσουν το Θουκυδίδη τον πρώτο επιστήμονα ιστορικό; Θυμηθείτε και όσα γράφονται στην [στην εισαγωγή του βιβλίου σας](#).
5. Ποια από τις προσεγγίσεις πιστεύετε ότι σας εξοικειώνει περισσότερο με την ιστορία ως επιστήμη και γιατί;
6. Ποια από τις ιστορικές προσεγγίσεις σας φαίνεται πιο γοητευτική για να μελετήσετε την ιστορία και γιατί;
 - ο [το κείμενο του Θουκυδίδη](#)
 - ο [κατοχή-αντίσταση-εμφύλιος στο πρώτο βιβλίο](#)
 - ο κατοχή-αντίσταση-εμφύλιος στο δεύτερο βιβλίο σελ. 112-114:
ακολουθούν οι σελίδες σε φωτογραφίες.

[Κατά την εφαρμογή του σεναρίου οι σχετικές σελίδες δόθηκαν στους μαθητές σε φωτοτυπία.]

8. Κατοχή, Αντίσταση και Εμφύλιος πόλεμος

Τον Απρίλιο του 1941, μετά την αποτυχία των Ιταλών, γερμανικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Ελλάδα. Παρά την αντίσταση των Ελλήνων, η οποία κορυφώνεται στη **μάχη της Κρήτης**, τα γερμανικά στρατεύματα, αρχικά, αλλά και τα βουλγαρικά και ιταλικά, στη συνέχεια, καταλαμβάνουν τη χώρα και διορίζουν Κυβέρνηση Κατοχής.

Απέναντι σ' αυτή την τριπλή κατοχή οργανώνεται η αντίσταση των Ελλήνων με τη δημιουργία του **Ε.Α.Μ.**, αλλά και μικρότερων αντιστασιακών οργανώσεων όπως του **Ε.Δ.Ε.Σ.** και της **Ε.Κ.Κ.Α.** Οι κατακτητές οργανώνουν **αντίποινα** στις αντιστασιακές δράσεις. Η πείνα, η τρομοκρατία, το κάψιμο ολόκληρων χωριών και οι μαζικές εκτελέσεις κυριαρχούν κατά τη διάρκεια της Κατοχής στην Ελλάδα.

Στις αρχές του 1944, ενώ η απελευθέρωση της Ελλάδας πλησιάζει, οι αντιθέσεις ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις μεγαλώνουν. Οι αντιθέσεις αυτές εκφράζονται με συγκρούσεις ανάμεσα στις αντιστασιακές οργανώσεις. Η απελευθέρωση βρίσκει, έτσι, την Ελλάδα χωρισμένη στα δύο. Από τη μια μεριά είναι το Ε.Α.Μ., το οποίο από το Μάρτιο του 1944 έχει σχηματίσει την «Κυβέρνηση του Βουνού». Από την άλλη βρίσκεται η εξόριστη ελληνική Κυβέρνηση του βασιλιά, ο Ε.Δ.Ε.Σ. και η Ε.Κ.Κ.Α. Η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, η οποία σχηματίζεται από τις δύο παραπάνω κυβερνήσεις, δεν καταφέρνει να αποτρέψει τον Εμφύλιο πόλεμο, που ξεσπά το 1946, ανάμεσα στο **δημοκρατικό στρατό** και την κυβέρνηση.

Τον Οκτώβριο του 1949 ο Εμφύλιος πόλεμος ολοκληρώνεται με την ήττα του δημοκρατικού στρατού, πολλές χιλιάδες θύματα και μεγάλες καταστροφές.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

μάχη της Κρήτης:

μάχη μεταξύ των υπερασπιστών της Κρήτης και των Γερμανών εισβολέων (Μάιος 1941)

Ε.Α.Μ.:

Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Ιδρύεται το Σεπτέμβριο του 1941

Ε.Δ.Ε.Σ.:

Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος. Ιδρύεται τον Οκτώβριο του 1941

Ε.Κ.Κ.Α.:

Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση. Ιδρύεται τον Απρίλιο του 1943

αντίποινα:

οι καταστροφές οικισμών και οι εκτελέσεις ανθρώπων από τους Γερμανούς, μετά από αντιστασιακές ενέργειες των Ελλήνων

δημοκρατικός στρατός:

έτσι ονομάζεται ο στρατός που συγκροτείται στη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου από μέλη του Ε.Α.Μ.

5.68

Το κειμήλιο του 1941-1942, η πείνα προκαλεί χιλιάδες θύματα στις πόλεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα στην Αθήνα
Συλλογή της Λ. Μαγγιώρου (1943)

▲ Παρατηρώ την πηγή και συζητώ για τις επιπτώσεις της Κατοχής στη ζωή των κατοίκων της Αθήνας. [5.68]

1941-1944	Μάρτιος 1944	Απρίλιος 1944	Οκτώβριος 1944	1946-1949
Κατοχή Αντίσταση	σχηματισμός της «Κυβέρνησης του Βουνού»	ο Γεώργιος Παπανδρέου πρωθυπουργός της εξό- ριστης Κυβέρνησης	σχηματισμός Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας	Εμφύλιος πόλεμος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

... μαθητεία στην ιστορία

1. Η Εθνική Αντίσταση

Έλληνες φοιτητές και Ελληνίδες φοιτήτριες αντιστέκονται στους Γερμανούς κατακτητές. Παράνομο έντυπο της Κατοχής

5.69

◀ Πώς συμβολίζεται ο κατακτητής, τον οποίο προσπαθούν να απομακρύνουν οι Έλληνες; [5.69]

«Τα βράδια όμως, σαν θα 'πεφταν να κοιμηθούν, θ' άρχιζαν να θυμούνται ένα σωρό, θα κουβέντιαζαν για κείνα τα χρόνια και θα 'τανε σαν να μη γέρασαν ποτέ. Θυμάσαι τούτο, θυμάσαι κείνο, θα 'λεγαν... θυμάσαι τον Γιάννη τον ψηλό, τον Πέτρο; Θυμάσαι που παραλίγο να πέσουμε σε μπλόκο* και τηδίζαμε τον τοίχο, λίγο πιο πάνω από το Γαλλικό Ινστιτούτο; Θυμάσαι που έχασα το πέδιλό μου στη διαδήλωση και με πειράζανε τα παιδιά, ότι οι Γερμανοί ζητούν τη σταχτοπούτα;»

Ζέη Α., *Αρβυλάκια και γόβες*, Κέδρος, Αθήνα 1975, σ. 46

5.71

Διαδήλωση στους δρόμους της Αθήνας με αφορμή τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου (1942)

5.70

Ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου με τη συμμετοχή των αντιστασιακών οργανώσεων Ε.Α.Μ. και Ε.Δ.Ε.Σ. (1942)

5.72

■ Ποιες είναι οι μορφές αντίστασης των Ελλήνων εναντίον των κατακτητών; [5.69-5.72]

■ Ποιες ομάδες πληθυσμού συμμετέχουν στην Εθνική Αντίσταση; [5.69-5.72]

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

... μαθητεία στην ιστορία

II. Ο Εμφύλιος πόλεμος

Ο Γ. Παπανδρέου, αναλαμβάνει πρωθυπουργός της εξόριστης Κυβέρνησης, στη Μέση Ανατολή, τον Απρίλιο του 1944

5.73

- Πόσες και ποιες κυβερνήσεις έχει η Ελλάδα λίγο πριν το τέλος της γερμανικής κατοχής; [5.73] & [5.74]

Μαρτυρία της Δ. Ράπτη, από το χωριό Ζιάκα Γρεβενών:

«Το 'κανε κι, ο ένας κι ο άλλος, σι, δικοί μας, δεν ήταν ξένοι. Τώρα έγινε εμφύλιος πόλεμος, δεν ήταν ξένοι, αναμεταξύ μας έγινε. Ο αδελφός μου ο Αντρέας αντάρτης, ο Θόδωρος αντάρτης, η Βάγια η αδελφή μου ανταρτίνα. Και ο Γιάννης ο άλλος αδελφός μου ήταν στρατό, τον καλούσε η ηλικία. Τώρα πολεμούσαν ο ένας με τον άλλον, αδελφία με αδελφία, είμασταν μια καρά! Και τραυματίστηκαν και οι δυο. Και τα δυο τ' αδελφία. Ο Γιάννης άπου ήταν στρατό τραυματίστηκε, πέντε μήνες στο νοσοκομείο έκανε, τραυματίζεται και ο Θόδωρος εδώ. Τώρα ο πατέρας μου, πού να πάει ο καημένος, με τη μάνα; [...] Τη μια τη μέρα πάει στα Γρεβενά να δει εκείνο τον αδελφό μου, το μεγαλύτερο, την άλλη την ημέρα έπρεπε να πάει απάνω στο βουνό να δει τον άλλον. Όχι εδωά, μακριά! Τέτοια τραβήξαμε.»

5.76

Τα μέλη της «Κυβέρνησης του Βουνού», η οποία συγκροτείται το Μάρτιο του 1944

5.74

Η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, που συγκροτείται τον Οκτώβριο του 1944 από εκπροσώπους της εξόριστης Κυβέρνησης και της «Κυβέρνησης του Βουνού»

5.75

- ▲ Τι επιδιώκεται με τη δημιουργία της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας; [5.75]

- ▲ Σε ποια κατάσταση αναφέρεται η μαρτυρία; [5.76]

- ❖ Ποιες συνθήκες επικρατούν στην Ελλάδα τα χρόνια της Κατοχής;
- ❖ Για ποιο λόγο ο πόλεμος, μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, ονομάζεται Εμφύλιος;

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: γιγνόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχάιτερα καὶ τοῖς εἵδεσι διηλλαγμένα, ὥς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ζυντυχιῶν ἐφιστῶνται: ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

- Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:
- Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;
- Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^η ομάδα/4^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Υποθέστε ότι είστε πολεμικός ανταποκριτής στη Σικελία και καλείστε να μεταφέρετε όσα είδατε και ακούσατε για τις συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων. Γράψτε ένα κείμενο σαν ρεπορτάζ για να το παρουσιάσετε σε απευθείας σύνδεση στο δελτίο ειδήσεων. Συνοδέψτε το με μία παρουσίαση με φωτογραφίες και εικόνες ή και βίντεο που συνειρμικά οπτικοποιούν το δράμα των Αθηναίων. Παρουσιάστε το αποτέλεσμα στην τάξη. Μπορείτε να δοκιμάσετε το [Prezi](#) ή κάποιο άλλο λογισμικό παρουσίασης.

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: γιγνόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιτέρα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὥς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ζυντυχιῶν ἐφιστῶνται: ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- ο Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- ο Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;
- ο Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

3^η ομάδα/4^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

- Συγκεντρώστε πληροφορίες σχετικές με τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές Αμπού Γκράμπ στο Ιράκ. Προσανατολιστείτε σε μαρτυρίες και φωτογραφικό υλικό και δημιουργήστε μία παρουσίαση που με τρόπο κατανοητό για τους συμμαθητές σας θα εκθέτει τα περιστατικά.
- Προσοχή: ελέγξτε τις πηγές των πληροφοριών σας και την ταυτότητα των σελίδων που επισκέπτεστε (ποιος γράφει, γιατί, σε ποιους απευθύνεται, τι σύμβολα ή χρώματα χρησιμοποιεί, αν είναι ιστοσελίδα ή ιστολόγιο, φορέας ή ιδιώτης και οτιδήποτε μπορεί να αποκαλύψει ικανοποιητικά την ταυτότητά του, ώστε να κριθεί και η αξιοπιστία του). Φροντίστε να τις συμπεριλάβετε στο τέλος της παρουσίασης ως δικτυογραφία.
- Γιατί ξεσηκώθηκε η διεθνής κοινή γνώμη; Πιστεύετε ότι η αποκαλύψεις του Θουκυδίδη στην εποχή του προκάλεσαν παρόμοιες αντιδράσεις; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: *γινόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχάτερα καὶ τοῖς εἵδεσι διηλλαγμένα, ὥς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ζυντυχιῶν ἐφιστῶνται*: ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- ο Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- ο Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;
- ο Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

4^η ομάδα/4ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Παρακολουθήστε ντοκιμαντέρ του National Geographic τις συνθήκες κράτησης αμερικανών στρατιωτών αιχμαλώτων πολέμου μεταξύ των οποίων και πολλοί εβραίοι. Ο εγκλεισμός τους έγινε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκα στη Γερμανία το 1944 μετά από μια βαριά ήττα των αμερικανών από το γερμανικό στρατό στις Αρδέννες στην περιοχή μεταξύ Βελγίου και Γερμανίας. Το απόσπασμα στο οποίο μπορείτε να περιοριστείτε είναι από το [15.09 λεπτό ως το 22.20](#). Φυσικά μπορείτε να τρέξετε το βίντεο και να συγκεντρώσετε κι άλλες ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις συνθήκες που επικρατούσαν στο ναζιστικό στρατόπεδο.

- Ποια κοινά εντοπίζετε με τις περιγραφές του Θουκυδίδη;
- Υποθέστε ότι είστε ένας από τους επιζήσαντες της καταστροφής στη Σικελία όπως αντίστοιχα οι πρωταγωνιστές του ντοκιμαντέρ. Πώς θα περιγράφατε στο Θουκυδίδη τις συνθήκες που ζήσατε ώστε να καταγράψει την αλήθεια στο έργο του (φανταστείτε λεπτομέρειες, περιστατικά, συμπεριφορές που να αποδίδουν την σκληρότητα των συνθηκών διαβίωσης).

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: γινόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιτέρα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὥς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ζυντυχιῶν ἐφιστῶνται: ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;

- ο Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο είναι ανοιχτό σε πολλές διαφορετικές εκδοχές. Ιδιαίτερη σημασία θα είχε η συγκρότηση ενός πρότζεκτ με θέμα τους αιχμαλώτους πολέμου και τις συνθήκες κράτησης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα να οργανωθούν δραστηριότητες που οδηγούν τους μαθητές στην ενσυναίσθηση των γεγονότων μέσα από την ανάληψη ρόλων.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο ως πρόταση διδασκαλίας εστιάζει περισσότερο στον κόσμο (αρχαίο και σύγχρονο) και λιγότερο στη γλώσσα, τουλάχιστον αναφορικά με τις τυπικές σχολικές απαιτήσεις. Κάτι τέτοιο κρίνεται θεμιτό από τη στιγμή που η ενότητα βρίσκεται στο τέλος του σχολικού βιβλίου και δεν θα είχε ιδιαίτερο νόημα η επιμονή προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες στην υλοποίησή του εκτός βέβαια από την έλλειψη χρόνου που προκαλεί ο εξεταστικοκεντρικός προσανατολισμός του σχολείου. Δίνεται ωστόσο η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν μεμονωμένα σημεία του σεναρίου ενταγμένα στην παραδοσιακή διδασκαλία.

Η εφαρμογή του σεναρίου αντιμετώπισε δύο βασικά προβλήματα. Αφενός, μετά την ακύρωση του συγκεκριμένου χωρίου από την ύλη της Α΄ Λυκείου, οι μαθητές δεν έδειξαν ιδιαίτερα πρόθυμοι να συνεργαστούν με βασικό επιχείρημα ότι δεν αφορά τις εξετάσεις και απαιτήσεις της τράπεζας θεμάτων. Κουρασμένοι όπως είπαν από το τρέξιμο της ύλης το διεκπεραίωσαν στο γόνατο. Αφετέρου βρεθήκαμε να κάνουμε την εφαρμογή τις τελευταίες μέρες του έτους με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα αρκετά αναστατωμένη με αθλοπαιδιές, ορισμό της εξεταστέας ύλης και απαίτηση από αρκετούς μαθητές να δούμε αναλυτικά τις ενδεικτικές ερωτήσεις της τράπεζας θεμάτων που δημοσιοποιήθηκαν. Μάλλον εχθρικό, λοιπόν, το σχολικό περιβάλλον που κατά την εφαρμογή του σεναρίου βίωνε το σκληρό πυρήνα του σχολικού προσανατολισμού. Πάντως από την επαφή τους με τις δραστηριότητες

έδειξαν ενδιαφέρον για τη γεφύρωση που επιχειρεί το σενάριο μεταξύ αρχαιοελληνικού και σύγχρονου κόσμου σε σχέση με το ζήτημα των αιχμαλώτων. Παρά το γεγονός ότι δεν παρήγαγαν υλικό εστίασαν στην ανάγνωση και παρακολούθηση των πηγών που τους δόθηκαν με κύριο ενδιαφέρον τα δύο βίντεο για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζί και για την υπόθεση του Αμπού Γκράμπ που τους ήταν άγνωστη. Εκείνο με το οποίο δεν θέλησαν να ασχοληθούν ήταν οι δραστηριότητες που σχετίζονταν με τη γλώσσα του κειμένου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Kalantzis, M. & B. Cope «Νέες τεχνολογίες και νέα μάθηση». Στο Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αραποπούλου (επιμ.). 2009. *Γραμματισμός, νέες τεχνολογίες και εκπαίδευση: όψεις του τοπικού και του παγκόσμιου*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: Ζήτη
- Romilly, J. 1994. *Η οικοδόμηση της αλήθειας στο Θουκυδίδη*. Μτφρ. Σταύρου Βλοντάκη. Αθήνα: Παπαδήμας
- Βαρμάζης, Ν. Δ. 2008. *Διδακτική των αρχαίων ελληνικών. Από την παράδοση στην ανανέωση της διδακτικής μεθόδου*. Αθήνα: Πατάκης
- Κόκκινος, Γ. 2003. *Επιστήμη, Ιδεολογία, Ταυτότητα. Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
<https://www.academia.edu/3064101/> 2012.

- Παναγόπουλος, Α. 2002. *Θουκυδίδης. Αιχμάλωτοι, όμηροι, εξόριστοι. Φυγάδες και πρόσφυγες στον πελοποννησιακό πόλεμο*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Πόλκας, Λ. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.. <http://www.greeklanguage.gr/node/821>
- Τσάφος, Β. 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Φρέιρε, Π. 1977. *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Κέδρος
- Χριστίδης, Α. Φ. 1999. *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ